

Existoval král Šalamoun?

Před časem vyšel na našich stránkách článek o historičnosti krále Davida. Debata, zda byli David a Šalamoun historické osoby, se týká samotné věrohodnosti Bible. Protože pokud nejsou pravdivá historická fakta, které Bible uvádí, proč bych měl věřit tomu ostatnímu? Dnes bych tedy rád tento krátký dvoudílný seriál dokončil pohledem na to, co víme o králi Šalamounovi. Víme toho dost, abychom potvrdili jeho existenci?

Krátké opakování. V letech 1993-1994 byla při vykopávkách města Dan na severu Izraele nalezena kamenná stéla (popsaná pamětní deska z kamene), pojmenovaná podle naleziště „Tell-Dan stéla“. Pochází z 9. století př.n.l. Jejím nejpravděpodobnějším autorem byl syrský král Chazael (Hazael – překlad Bible kralické), který panoval od roku 842/3 př.n.l. - viz např. *1. Královská 19,15*. Text, ač částečně poškozen, zmiňuje vítězství syrského krále na králem Izraelským a jeho spojencem z „Domu Davidova“. Nález přišel přesně v době vrcholení diskuze o existenci Davida a Šalamouna a způsobil doslova výbuch. Část odpůrců ihned prohlásila, že jde o podvrh a padělek, věrohodnost nálezů však byla opakovaně doložena, výzkum proveden pečlivě podle doporučených postupů a námitka byla smetena. Jiní odpůrci namítají, že slovní spojení "BTDWD" - hebrejščina neupoužívala samohlásky - neznámá „Dům Davidův“, ale může znamenat i „dobytek“ nebo „Dům Daodahův“. Ovšem slovo dobytek v nápisu nedává žádný smysl, a o žádném Daodahovi nemáme z žádných historických pramenů zmínku. Dnes naprostá většina odborníků uznává tento nápis jako přímý důkaz existence Davidovy dynastie. (obrázek 1 - Poynter 1890 – Šalamoun a královna ze Sáby, olejomalba)

Šalamoun jistě z Davidovy dynastie byl. V časopise *National Geographic* proběhla v posledních dvou letech krátká série článků, ve kterých se jinak sekulární časopis Šalamouna překvapivě zastává. Prvním byl článek o nálezů židovských artefaktů v oblasti Chrámové hory. Stavba chrámu byla jistě nejvýznamnějším stavebním počinem Šalamouna. Chrám samotný byl zničen roku 587 před našim letopočtem babylonským králem Nabukadnésarem (Nabuchodonozorem – Překlad Bible kralické). Následně byl znovu vystavěn a zničen o několik století později Římany. Bibličtí kritikové však existenci prvního chrámu zpochybňují. Vykopávky v oblasti Chrámové hory nejsou možné, protože leží na posvátném území muslimů, kteří archeologický průzkum jež více než století odmítají. Při úpatí Chrámové hory však dělníci v roce 2007 našli artefakty z 8. až 6. století před našim letopočtem, které dokazují lidskou aktivitu v této oblasti v údobí Šalamounova chrámu (1000 – 587 př.n.l.). Artefakty zahrnují keramické misky vázy, nálevky na olej, kalíšky a další keramické střeby zdobené ornamenty typickými pro první chrámové období. Jiným nálezem, který je již přímo spojován s chrámem, je zlaté granátové jablko, objevené v r. 1979 na černém trhu v Jeruzalémě. Nese nápis „Patricie chrámu Jahveho“ a pochází z doby prvního židovského státu.

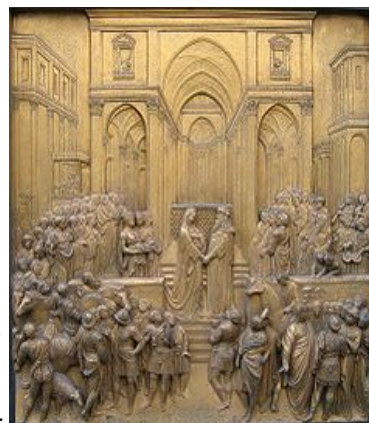
Druhý článek: Archeolog Eilat Mazar z Hebrejské Univerzity v Jeruzalémě objevil mezi chrámovou horou a Jeruzalémem zbytky původně cca 6 metrů vysoké a 70 metrů dlouhé kamenné zdi, pocházející z desátého století před našim letopočtem. Kamenná zeď je součástí obranného komplexu, který zahrnuje dále objevenou strážnici, strážní věž a přilehlé kasárna. *1. Královská* zmiňuje, že Šalamoun vystavěl kolem Jeruzaléma obranné hradby. Mazar tuto zeď identifikuje jako Šalamounovu. Přestože tento argument není neprůstřelný, pro šalamounský původ může svědčit jednotný design těchto a jiných obranných staveb nalezených v Palestině v době okolo 1000 př.n.l. *1. Královská 9,15* uvádí přesně: „Toto bylo účelem nucených prací, které král Šalamoun uložil: Stavba Hospodinova domu a jeho domu, Miló, hradeb Jeruzaléma, Chasóru, Megida a Gezeru.“ V roce 1971 Yagael Yadin vykopal v Gezeru ruiny složité vícekomorové brány, uzpůsobené k obraně přístupu do města. Brána je datována do doby krátce po roce 1000 př.n.l. Stejně brány byly nalezeny ve městech Megido a Chasór. Když k tomu připočítáme defenzivní komplex nalezený v Jeruzalémě, je přesnost biblického textu až zarážející! (Obrázek 2 – Král Šalamoun, vaječná malba, S. Solomon 1840-1905)

Podle biblické chronologie král Šalamoun měl vládnout v letech 970-931 př.n.l. (1) Profesor Yohanan Aharoni ve své knize *Archaeology of the Land of Israel*, zmiňuje hned několik zajímavých faktů, které dává do souvislosti s Šalamounem a které současně ukazují, že Izrael v té době nebyl primitivní kmenové království, jak tvrdí bibličtí kritikové. Archeologové odkryli v Izraeli kamenné hradby z tesaných velkých kamenů, pocházející z období okolo roku 1000 př.n.l. Kameny jsou opracované, takže do sebe přesně zapadají. Naproti tomu ve státech sousedících s Izraelem v té době se hradby stavěly z hlíny a dřeva. Současně města postavená nebo přestavěná v době údajné vlády Šalamouna vykazují známky cíleného plánování, s

širokými rovnými ulicemi a seřazenými domy. Profesor Aharoni analyzoval stavební architekturu ruin čtyřech starobyklých izraelských měst – Beer-sheby, Tell Beit Mirsin, Beth-shemesh a Mizpah. Tato města vykazovala jednotné stavební plány a architektonické prvky, jako např. systém ulic zmíněný výše nebo dlážděné cesty. Pro srovnání – proslulé mezopotámské město Ur mělo cesty hliněné a mnoho slepých ulic, takže spíše připomínalo bludiště. Pět let po Šalamounově smrti napadl a dobyl Jeruzalém egyptský faraon Šíšak (Sesák) – 1. Královská 14,25-26 – který byl identifikován v egyptských pramenech jako faraon Šešonk I. Toto dobovačné tažení je doloženo z napsů jak v Egyptě, tak v Palestině. Řada historiků dokonce uznává, že bohatství, které Šíšak získal vyplundrováním Jeruzaléma, bylo tím, co oživilo za jeho vlády egyptskou ekonomiku a umožnilo velké dostavby egyptských chrámů, které v té době proběhly. Je velmi nepravděpodobné, že by bohatství malého kmenového království, jak se nám snaží vmluvit bibliční kritikové, mohlo oživit ekonomiku velkoříše, jako byl Egypt. Zlata muselo být velké množství, a velké množství zlata ukazuje na významné a bohaté království. Šíšak záhy po tažení umírá, ale další nápis uvádí, že jeho syn daroval chrámům v Egyptě 200 tun zlata a stříbra. Nápis nezmiňuje, odkud faraon vzal takové množství bohatství, ale archeolog Alan Millard ve své knize *Treasures From Bible Times* naznačuje, že většina z něj by mohla pocházet ze zlata, které Šíšak odvezl z Šalamounova chrámu. Zdroj: Eric H. Cline, *Oddělení klasických a semitských jazyků a literatury, Univerzita George Washingtona, 2009.*

Dovolte mi předložit ještě poslední důkazní materiál. 1. Královská 7:15.-40 vypráví o Šalamounově stavitelském díle při Jeruzalémském chrámu. Úryvek textu praví: 1 Královská 7:14: „Odlil dva bronzové sloupy; osmáct loket byl vysoký jeden sloup a obepnula ho šňůra dvanácti loket; podobně i druhý sloup. Udělal dvě hlavice odlité z bronzu... Udělal též proplétané mřížování a řetězovité ozdoby ... Potom udělal odlité moře; deset loket bylo od okraje po okraj, dokola okrouhlé, pět loket bylo vysoké a obepnula ho dokola šňůra třiceti loket... Stálo na dvanácti býcích... Bylo na dlaň silné a jeho okraj byl udělán jako okraj poháru, do liliovitého květu. Pojalo dva tisíce batů.... Potom udělal deset bronzových podstavců. Každý podstavec byl čtyři lokte dlouhý, čtyři lokte široký a tři lokte vysoký... Jeden podstavec měl čtyři bronzová kola a bronzové nápravy.“ Bronz je slitinový kov, jehož nedílnou součástí je měď. Je zřejmé, že Šalamoun ji hojně využíval. Pro zajímavost si spočítejme velikost jednoho z bronzových sloupů, které podpíraly chrám. Pokud použijeme pro loket nejmenší možnou míru – 40cm (5. Mojžíšova 3,11) (pojmem „loket“ bylo v historii označováno několik různých měr, např. též královský loket (55cm) nebo římský loket (64cm)), dostáváme výšku 7,2 metru a obvod 4,8 metru (odpovídá průměru 1,52 metru), čili po přepočtech 13 metrů krychlových mědi. Nebo objem onoho měděného moře (nádře) – 1 bat = 2 híny = 6 litrů. 2000 batů je tedy 12 000 litrů vody. To odpovídá krychlové nádrži o straně 2,3 metru. Nádrž však nejspíše byla mnohem plošší, takže její výška musela být hodně menší – aby se dala využít na např. umývání nohou kněží. To jsem ale trochu odbočil. Poblíž Mrtvého moře v Khirbat en-Nahas archeologové našli velký starodávný důl na měď. Článek o něm byl publikován v časopise *Popular Archaeology*, v *National Geographic* a řadě odborných časopisů. Autor v něm poznamenává: Význam nálezů v Khirbat en-Nahas souvisí kontextově s větší debatou o chronologii a věrohodnosti tradiční interpretace biblických textů o existenci království Davida a Šalamouna (zdroj: *Archaeologists return to „King Solomon’s Mines“ of Biblical Edom, Popular Archaeology, 2011*). Bibliční minimalisté (badatelé zpochybňující věrohodnost biblické zprávy) ihned argumentovali tvrzením, že nemůže jít o doly krále Šalamouna, protože přece v té době Židé neměli tak rozvinutý průmysl, aby mohli zpracovávat a těžit měď ve velkém. Dle jejich tvrzení David a Šalamoun, pokud vůbec existovali, byli panovníky malého kmenového království, ale rozhodně ne rozvinuté rozsáhlé, vojensky, právně i kulturně vyspělé říše, jak popisuje Bible. Toto tvrzení však stojí jen na jejich předpokladech. Samotný nález velkého dolu svědčí proti. Radiokarbonové datování (které i přes svá omezení, která jsme již zmiňovali, je v době po Noemově potopě dostatečně přesné) datuje měděný důl do doby kolem roku 1000 před Kristem – což je podle Bible přesně doba Šalamounovy vlády. (zdroj: *Kiderra, I., King Solomon’s (Copper) Mines? University of California, San Diego news release, October 27, 2008, reporting on research published in Levy, T. E. et al. 2008. High-precision radiocarbon dating and historical biblical archaeology in southern Jordan. Proceedings of the National Academy of Sciences. 105 (43): 16460-16465*) (obrázek 3 – Rytina z Florenckého opatství, Itálie)

Co říct na závěr? Nelze opravdu očekávat, že by se někdy našel kámen s nápisem „Tento kámen jsem já, Šalamoun, nechal v roce 998 před Kristem napsat, aby jste věděli, že jsem existoval. Podpis vlastní rukou a tady je pro jistotu ještě vzorek méj DNA a podobizna,“ jak by si bibliční kritikové představovali. A i kdyby se našel, jistě by hned přišli s teorií, že je to podvrh. Nepřímých důkazů je dostatek, aby si každý člověk mohl udělat vlastní obrázek. A je skutečně zajímavé, že v době, kdy byly nejvíce slyšet hlasy odpůrců Bible a kdy se nejvíc rojily alternativní teorie o historii biblických národů, se začaly objevovat nové a nové archeologické poznatky, které biblické verše potvrzovaly. Ne nadarmo Písmo praví u *Lukáše 19:40* „Pravím vám, budou-li oni mlčet, bude křičet kámen.“ Vykopané kamení posledních sto let křičí opravdu výrazně a trochu se

stydím, že mi, živi křesťané za ním často zaostáváme. Přesto se těším na další objevy, které biblická archeologie vynese na světlo.

(1) vycházíme z chronologie Edwin R. Thiele, jiní autoři uvádějí Šalamounovu vládu různě, např. Ussher 1015-976 př.n.l., Kitchen 971-931 př.n.l. a Albright 962-932 př.n.l. 1010-970 př.n.l.

napsal: Ondřej Fischer, MUDr., Olomouc, 11/2013

Zdroje:

- * Thiele, Edwin R. The Mysterious Numbers of the Hebrew Kings, 1994
- * K.A. Kitchen, On the Reliability of the Old Testament, 2003
- * McKenzie, Steven L. King David: A Biography. Oxford, 2000
- * Aharônî, Yôḥānān. The archaeology of the land of Israel: from the prehistoric beginnings to the end of the First Temple period. Westminster John Knox Press, 1982.
- * Millard, Alan Ralph, and A. R. Millard. Treasures from Bible times. Lion Pub., 1985.
- * Ramsey, Christopher Bronk, et al. "King Solomon's copper mines." PNAS 105.43 (2008): 16409-16410.
- * Kiderra, I. King Solomon's (Copper) Mines? University of California, San Diego news release, October 27, 2008
- * Levy, Thomas E., et al. "High-precision radiocarbon dating and historical biblical archaeology in southern Jordan." Proceedings of the National Academy of Sciences 105.43 (2008): 16460-16465.
- * Archaeologists Return to 'King Solomon's Mines' of Biblical Edom. Popular Archaeology, 5/2011.
- * <http://creationwiki.org>
- * <http://answeringgenesis.com>
- * <http://theophilogue.com/2009/04/24/extrabiblical-evidence-for-king-david/>
- * <http://www.biblicalarchaeology.org>
- * <http://en.wikipedia.org>